

Gymnázium J. A. Raymana, Mudroňova 20, Prešov 081 93

Postupy a formy logického myslenia vo výkladovom slohovom postupe

Školská slohová práca

(Výklad)

Meno a priezvisko: Martin Ištoňa

Trieda: III.C

Školský rok: 2014/2015

Idem domov autobusom. Autobus je preplnený, takže sa vzdám označenia lístku a chcem poprosiť paniu predou mnou aby mi ho označila. Ale ako ju najlepšie oslovím? Budem jej tykať alebo vykať? Na predposlednej zastávke nevystúpila, takže ide až na poslednú zastávku. Poriadne si ju prezerám. Má so sebou fľašu vína, takže určite ide k nejakému mužovi. Tá fľaša vína nie je práve z najlacnejších, takže to musí byť pekný muž. U nás na poslednej zastávke bývajú len dvaja pekní muži, môj manžel a môj milenec. K môjmu milencovi nemôže ísť, lebo tam idem ja. Takže ide k môjmu manželovi. Môj manžel má dve milenky – Katrin a Andreu. Katrin je na dovolenke.

Takže hovorím: „Andrea, mohla by si mi prosím ťa označiť lístok?“

„Ahoj. Jasné, môžem, odkiaľ ma poznáš?“

Na tomto príklade môžeme vidieť schopnosť žien myslieť. Český filozof Ladislav Klíma hovorí: *„Nelogické je logiku logikou vyvracať.“* (Klíma, 1932). Základom výkladového slohového postupu je využívanie logického myslenia. Pod logickým myslením chápeme schopnosť myslieť postupne a správne. Má svoje zákony (napr. výrok musí byť overiteľný), postupy (induktívne alebo deduktívne) a formy (napr. analýza alebo syntéza). V tomto výklade sa budeme venovať týmto postupom a formám:

- indukcia
- zovšeobecnenie (generalizácia)
- dedukcia
- komparácia (porovnanie)
- konkretizácia

Indukcia

Pod pojmom indukcia rozumieme postup od jednotlivostí k zovšeobecneniu. Všeobecný záver vyvodzujeme prostredníctvom viacerých poznatkov konkrétnych javov. Je založená na vzostupnom princípe, t.j. akoby sme liezli na kopec a z neho sa pozreli na celú krajinu, aj na to miesto, odkiaľ sme vyšli (Neznámy autor, s. 1). Indukcia môže vyústiť do syntézy alebo zovšeobecnenia. Závbery nebývajú vždy presné.

Napr. *„Slovenská republika je charakteristická tým, že jej obyvatelia drú aj v tej najhoršej práci, len aby neskončili na ulici a mali na živobytie.“*

(Agentúra FOCUS vyvodila záver po spytovaní sa istej vzorky respondentov.)

Zovšeobecnenie (generalizácia)

Postup, v ktorom na základe opakujúcich sa znakov a vlastností platiacich pre jednotlivé javy vytvárame pojmy alebo formulujeme výrok, sa nazýva zovšeobecnenie (generalizácia). Prechádzame od tvrdenia o časti prvkov triedy k tvrdeniu o celej triede.

Napr. Ženu podviedli už traja muži v rade. Kamarátkam v bare hovorí o tom, že všetci muži sú rovnaké svine.

Dedukcia

Opakom indukcie je myšlienkový postup, ktorý nazývame dedukcia. Pri dedukcii konkretizujeme, analyzujeme celok, pričom ho členíme na jednotlivé časti. Dedukcia môže vyústiť do analýzy alebo rozboru. Závěry sú presnejšie ako závěry indukcie.

Dedukciu často zamieňame s abdukciou. Juraj Halas definuje abdukciu ako:

„postup, pri ktorom hypoteticky usudzujeme na najlepšie dostupné vysvetlenie.“ (Halas, 2013). V praxi to znamená, že z výskytu príznaku usudzujeme príčinu. Abdukcia je častým postupom v kriminalistike (napr. Sherlock Holmes).

príklad dedukcie:

krásne ženy → hlúpe

Rebeka → krásna

Rebeka → hlúpa

príklad abdukcie:

krásne ženy → hlúpe

Rebeka → hlúpa

Rebeka → krásna

Ďalším typickým príkladom je číselná dedukcia. V klasickom číselnom rade zisťujeme vzťahy medzi jednotlivými číslami a dedukujeme nasledujúce čísla.

napr. 17, 3, 6, 14, -3, 23, 19, ?

Komparácia (porovnanie)

Komparáciou klasifikujeme jednotlivé javy. Využívame analýzu a syntézu na zisťovanie zhôd a rozdielov medzi jednotlivými javmi.

Napr. Porovnanie už vyššie spomínanej dedukcie a abdukcie.

komparácia na obrázku:

Konkretizácia

Typickým znakom konkretizácie je uvádzanie príkladov (prechádzame od všeobecného pojmu ku konkrétnemu príkladu)

Napr. V prvej svetovej vojne boli použité nové zbrane, ako je napríklad guľomet, tank, ponorka, vzducholod', bojový plyn „žltý kríž“.

Vo výklade sme si bližšie špecifikovali jednotlivé postupy a formy logického myslenia (indukcia, generalizácia, dedukcia, komparácia, konkretizácia). Došli sme k záveru, že jednotlivé postupy a formy logického myslenia sú vzájomne prepojené, napr. výsledkom indukcie a dedukcie sú syntéza a analýza, ktoré zase využívame pri komparácii a podobne.

Zoznam bibliografických údajov

CALTÍKOVÁ, M. a kol.: *Slovenský jazyk pre stred. školy 3. ročníka*, Bratislava : Orbis Pictus Istropolitana, 2010. (od s. 10 – 11)

KLÍMA, L.: *Slavná Nemesis a jiné příběhy*, 1932, (s. ???)

NEZNÁMY AUTOR, Konzervatórium Banská Bystrica: *Metódy logického uvažovania*. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.konzervatoriumbb.sk/docs/logika10.pdf>>

HALAS, J. *Stípeček o logike: Mýlite sa, drahý Sherlock Holmes*, [online]. 14. 5. 2013. Dostupné na WWW: <<http://tech.sme.sk/c/6800581/stlpcek-o-logike-mylite-sa-drahy-sherlock-holmes.html>>

KVASNIČKA, V. *Abdukcia a indukcia - nededuktívne módy usudzovania*. [online]. 12. 5. 2014. s. 183-196. Dostupné na WWW: <http://www2.fiit.stuba.sk/~kvasnicka/CognitiveScience/11.prednaska/10.kapitola_new.doc>

KVASNIČKA, V. *Logika, usudzovanie a abdukcia pri stanovení diagnózy*. [online]. s. 303-322. Dostupné na WWW: <<http://www.prolitera.sk/UVB/pdf/UVB-29.pdf>>

KOMPARÁCIA OBRÁZOK, Zdroj: Skopírované z: <http://modabest.com/wp-content/uploads/wp-id-Zakrujilis-ili-bloggeryi-v-krujeve-krujevokrujevnoy-trend-0.jpg>